

Sectie België – Estland / **Letland** / Litouwen

26-27 maart 2018

Bezoek van een delegatie aan Letland

Samenstelling van de delegatie

- Egbert LACHAERT (Kamer, Open Vld), voorzitter van de sectie
- Jean-Jacques FLAHAUX (Kamer, MR), lid van de delegatie
- Peter DEDECKER (Kamer, N-VA), lid van de sectie
- Kristien VAN VAERENBERGH (Kamer, N-VA), lid van de sectie
- Z.E. Hugo BRAUWERS, Belgisch ambassadeur met standplaats te Stockholm
- Serge DE RYCK, secretaris van de sectie

Voor het spreekgestoelte van de Saeima (dat honderd leden telt), met de Letse vlag links en de Europese vlag rechts. Van links naar rechts : Serge DE RYCK, Egbert LACHAERT, Veiko SPOLITIS (voorzitter van de Vriendschapsgroep met België). Peter DEDECKER, Jean-Jacques FLAHAUX, Kristien VAN VAERENBERGH, Hugo BRAUWERS

Eeuwfeest van de onafhankelijkheid

De regering besliste drie jaar geleden achttien ambassades en consulaten te sluiten, waaronder de volgende ambassades in lidstaten van de Europese Unie : Cyprus, Slovenië, Slowakije, Estland, Letland en Litouwen. Voortaan is de Belgische ambassade in Stockholm ook bevoegd voor Letland. Tijdens een ontmoeting, op 13 juli 2017, met Z.E. mevrouw Ilze RUSE, werd een bezoek van de Belgische Vriendschapsgroep in het vooruitzicht gesteld. Directe aanleiding voor het bezoek was de viering van het eeuwfeest van de onafhankelijkheid, uitgeroepen op 18 november 1918, meteen na de Eerste Wereldoorlog. Letland werd in 1939 bezet door de Sovjet-Unie, in 1941 door nazi-Duitsland en in 1944 opnieuw door de Sovjet-Unie tot in 1991. De Baltische staten staan door de recente aanhechting van de Krim door Rusland en de Oekraïne-crisis extra onder spanning. De delegatie werd uitgenodigd om poolshoogte te nemen van de geopolitieke situatie alsook om de solidariteit van lidstaten van de Europese Unie en de Navo onderling andermaal te benadrukken.

Programma

Het tweedaags bezoek ging integraal door in de hoofdstad Riga, waarvan het historisch centrum door de Unesco tot werelderfgoed werd verklaard, en omvatte onder meer :

- een briefing door mevrouw Zanda KALNINA-LUKASEVICA, vertegenwoordigster van de minister van Buitenlandse Zaken ;
- een ontmoeting met de heer Janis SARTS, directeur van het Strategisch Communicatiecentrum van veertien NAVO-landen ;
- een lunch op uitnodiging van de heer Ojars Eriks KALNINS, voorzitter van de commissie voor Buitenlandse Zaken ;
- een gedachtewisseling met de heer Janis REIRS, minister van Sociale Zaken ;
- een diner op uitnodiging van de heer Veiko SPOLITIS, voorzitter van de Vriendschapsgroep met België ;
- een ontmoeting met leden van de commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ;
- een ontmoeting met leden van de commissie voor Economie, Landbouw en Milieu, voorgezeten door de heer Romans NAUDINS ;

- een gedachtewisseling met de heer Ainars LATKOVSKIS, voorzitter van de commissie voor Defensie, Nationale Veiligheid en Bestrijding van Corruptie, en de heer Ojars Eriks KALNINS, voorzitter van de commissie voor Buitenlandse Zaken.

Positie van Letland

Letland is ongeveer twee keer zo uitgestrekt als België met een bevolking van iets minder dan twee miljoen inwoners. Het bevolkingsaantal daalt, want vele jongeren wijken uit naar Polen en de Scandinavische buurlanden. De hoofdstad Riga, waarvan de burgemeester lid is van de Russischsprekende minderheid, telt ongeveer zeshonderdduizend inwoners. Een meerderheid hiervan spreekt Russisch. Dit hoge aantal is te verklaren vanuit de ruim vijftig jaar durende bezetting – zo wordt die periode althans door een meerderheid van de Letten beschouwd – toen leden van het Rode Leger uit alle republieken van de Sovjet-Unie het recht hadden zich na hun dienstdienst in Riga te vestigen. Letland grenst in het zuiden aan Litouwen en Wit-Rusland, in het noorden aan Estland en in het oosten aan Rusland. Letland nam, nadat het zes maanden daarvoor lid was geworden van de eurozone, tot 1 juli 2015 het voorzitterschap van de Europese Unie waar, waarvan het op 1 mei 2004 volwaardig lid werd. Zowel de geopolitieke ligging van Letland als diens recente geschiedenis bepalen de huidige politieke toestand in grote mate. Omwille van de sancties tegen Rusland ingevolge de aanhechting van de Krim en de Oekraïne-crisis, diende het land zijn uitvoer – Rusland is ongeveer goed voor één tiende van de export – te heroriënteren op andere markten. Voorts is de militaire dreiging van Rusland permanent voelbaar. Bovendien wordt via de Russische media het Russisch sprekende deel van de bevolking – een vierde is van Russische afkomst, vooral geconcentreerd in en rond de hoofdstad – voortdurend geconfronteerd met de visie van het Kremlin. Met het oog op de verkiezingen in oktober 2018 gaat extra aandacht naar het correcte verloop ervan.

Briefing door de vertegenwoordigster van de minister van Buitenlandse Zaken

De Letse regering neemt akte van het feit dat de Belgische premier Charles MICHEL eind januari van dit jaar een driedaags bezoek bracht aan Moskou. Sancties tegen Rusland – die de economie pijn doen en investeringen in defensie afremmen – blijven aan de orde zolang het Kremlin de gemaakte vredesafspraken niet nakomt. De Europese Unie moet in deze solidair zijn. Het belang van Letland is ook het belang van de Europese Unie. Om zijn

export te diversifiëren heeft Letland missies georganiseerd naar de Verenigde Staten, Canada en vooral Zuid-Korea en China. Sectoren – vooral in de landbouw – die het moeilijk hebben worden gesteund door de regering, niet met subsidies maar met promotiecampagnes. Rusland blijft wegen op de Letse politiek doordat één vierde van de Letse bevolking ontvankelijk is voor de grote Russische media. Indien Rusland een rol kan spelen in de presidentsverkiezingen van de Verenigde Staten, des te meer kunnen zij de politiek van een klein buurland beïnvloeden. Desinformatie is een grote bezorgdheid, vooral in het licht van de aankomende verkiezingen, die in oktober 2018 plaats zullen hebben. Aan de jongste Russische verkiezingen, waarin Wladimir POETIN meer dan twee derde van de stemmen behaalde, zouden – want Rusland weigert in deze iedere medewerking met de Letse autoriteiten – meer dan twintigduizend Letten hebben deelgenomen. Quasi al deze personen zouden voor de huidige president hebben gestemd. Anderzijds beschouwen een aantal onafhankelijke Russische journalisten – van agentschap Medusa, bijvoorbeeld – Riga als een vrijhaven voor vrije meningsuiting.

Van links naar rechts : Egbert LACHAERT, Veiko SPOLITIS, Zanda KALNINA-LUKASEVICA (vertegenwoordigster van de minister van Buitenlandse Zaken), Solvita ABOLTINA (hoofd van de afdeling Europese Zaken).

Een zwak punt is de afhankelijkheid van Rusland inzake energiebevoorrading. Er wordt druk naar alternatieven gezocht, onder meer in Polen. Letland bezit geen kerncentrales maar produceert 40 % van zijn energiebehoefte via hydro-elektriciteit. Letland kijkt ook uit naar de terminal van vloeibaar aardgas (LNG) die in Litouwen en Finland aangelegd moet worden. Om de bevoorrading van gas in de wintermaanden te garanderen wordt thans reeds gas ondergronds opgeslagen.

Ontmoeting met de heer Janis SARTS, directeur van het NAVO Strategisch Communicatiecentrum

De heer Janis SARTS woonde vijf jaar in België en leidt thans het strategisch communicatiecentrum van de NAVO, waar veertien landen – zonder België noch de Verenigde Staten – aan deelnemen. Dit “centre of excellence” staat landen bij om bijvoorbeeld de eerlijkheid van hun vrije verkiezingen te garanderen. De oorlog op het vlak van de informatie, die niet alleen de communicatienetwerken maar ook de kritieke infrastructuren van een land omvat, is meer en meer een feit. Het leeuwendeel van een conflict is niet militair maar wordt via de media gevoerd. Vooraleer een conflict op het militaire vlak wordt uitgevochten, wordt de publieke opinie langzaam maar zeker gepolariseerd. Russische tweets zijn à 90 % afkomstig van robots. Dit komt slechts aan het licht na analyses met gesofisticeerde software. Het recente lek van Facebook waarbij vijftig miljoen profielen werden gelekt aan de Britse firma Cambridge Analytica is uitgegroeid tot een schandaal omdat de persoonsgegevens gratis ter beschikking werden gesteld. Die gegevens zijn echter steeds tegen betaling verkrijgbaar. De Europese Unie is het enige niveau waarop een efficiënte regelgeving tegen misbruiken tot stand kan

komen. De individuele staten schieten hierin sowieso tekort. De firma Oracle bezit gegevens over twee miljard mensen. De westerse democratieën zijn tegenover China en Rusland zeer kwetsbaar geworden voor ongeoorloofde beïnvloeding. Hun vijand is duidelijk de vrije wereld.

Lunch aangeboden door de heer Ojars Eriks KALNINS, voorzitter van de commissie voor Buitenlandse Zaken

Van links naar rechts : Sergejs POTAPKINS, Peter DEDECKER, Egbert LACHAERT, Ojars Eriks KALNINS.

De heer Ojars Erikis KALNINS werd in 1949 geboren in München, was twee jaar oud toen hij naar de Verenigde Staten verhuisde en was van 1993 tot 2000 Lets ambassadeur in de Verenigde Staten. Daarna was hij tien jaar lang hoofd van een overheidsdienst die Letland aan het buitenland moest uitleggen. Parlements lid sedert 2010 is hij niet alleen voorzitter van de commissie voor Buitenlandse Zaken maar tevens hoofd van de Letse delegatie in de NAVO-assembly. Met hem werd vrij van gedachten gewisseld over de geopolitieke toestand van Letland.

Gedachtewisseling met de heer Janis REIRS, minister van Sociale Zaken

De minister uit een zekere ontevredenheid met de nieuwe richtlijn-Thyssen inzake detachering (officieel “richtlijn voor meer transparante en voorspelbare arbeidsvoorwaarden in de Europese Unie”) omdat te weinig rekening zou zijn gehouden met de visie van de Centraal-Europese lidstaten en elf andere lidstaten de definitieve tekst hebben doorgedrukt. De minister is het eens met het doel sociale dumping te vermijden maar is van oordeel dat de strijd tegen precair en zwartwerk prioritair moet zijn. Iets minder dan een tiende van de Letse bevolking is gedetacheerd in Zweden en Noorwegen. In deze werden afspraken gemaakt met vakbonden en bedrijven om gelijke arbeidsvoorwaarden te garanderen. De Europese richtlijn zal lang niet alle problemen oplossen. In het Europees Parlement wordt momenteel een debat gevoerd over nieuwe regels, maar die verdelen de lidstaten. Letland kent 7 à 8 % werkloosheid maar lijdt ook aan een gebrek aan werkkrachten – in de ICT-sfeer en voor manuele taken – maar stelt veel migranten uit de buurlanden – voornamelijk uit Oekraïne – tewerk. Massale arbeidsimmigratie wordt afgeremd om de lonen niet al te zeer te doen dalen. Het initiatief van Commissievoorzitter Jean-Claude JUNCKER om een Europees Arbeidsagentschap op te richten verdient alle steun.

Na de minister gaf mevrouw Iveta SURAKA, hoofd van het staatsagentschap voor Sociale Zekerheid, dat samenwerkt met de fiscus, de arbeidsinspectie en de migratiedienst, een overzicht van de maatregelen ter uitvoering van de detacheringsrichtlijn (richtlijnen 883 uit 2004 en 987 uit 2009). Van de ruim 20.000 Letse gedetacheerden werken er slechts 479 officieel in België (in

totaliteit 26,1 % in de bouw en 52,5 % in transport en ICT). De sociale bijdrage bedraagt 35 %, waarvan 10 % ten laste van de werknemer en 25 % ten laste van de werkgever. Samen met buurlanden Litouwen en Estland werden aparte akkoorden gesloten aangaande de sociale bijdragen.

De heer Egbert LACHAERT wijst erop dat de geloofwaardigheid van Europa op het spel staat. Daarom is de correcte toepassing van de richtlijn inzake detachering zo cruciaal. Nog altijd zijn er absurde situaties, zoals in de haven van Zeebrugge waar Slowaken instaan voor het binnenlands transport dat als internationaal transport wordt beschouwd omwille van de nabijheid van de zeehaven.

Tot slot wijst het hoofd van de Arbeidsinspectie erop dat het grootste probleem waarmee zijn inspectie geconfronteerd wordt zwartwerk is voor Poolse en Zweedse bedrijven. Veel Oekraïeners beschikken over een Europese werkvergunning, zonder al te veel moeite uitgereikt door een aantal Europese lidstaten waaronder Polen.

Diner aangeboden door de heer Veiko SPOLITIS, voorzitter van de Vriendschapsgroep met België

Van links naar rechts : Edyard SMILTENS, Romuald RAZUKS en Veiko SPOLITIS.

Na een bezoek van de binnenstad van Riga – met Art-Nouveau- en Jugendstil-architectuur – wordt verder van gedachten gewisseld over de geopolitieke toestand van Letland en de noodzaak van samenwerking tussen kleinere lidstaten binnen het Europees kader.

Ontmoeting met de leden van de commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Van links naar rechts : Varis KRUMINS, Ivans KLEMENTJEVS, Laimdota STRAUJUMA, tolk, Artis GUSTOVSKIS en Irguna RIBENA.

Er wordt momenteel een debat gevoerd over de leeftijd waarop de leerplicht zou moeten ingaan. Vandaag is dat 7 jaar, terwijl in België sprake is die leeftijd te verlagen tot 3 jaar. Recent heeft de Saeima – het Lets parlement – beslist dat het onderwijs in het secundair voortaan, op uitzondering van culturele zaken, uitsluitend in het Lets zal worden gegeven. In de Europese Unie zijn er gemiddeld 15 leerlingen per leerkracht – in België ligt dat gemiddelde tussen 20 en 25 – maar in Letland zijn er minder dan 10 leerlingen per leerkracht. Vooral op het platteland zorgt dit voor grote problemen, daar scholen er gesloten moeten worden, wat de ontvolking van het platteland nog verder in de hand werkt. Gemeentes die een sluiting willen vermijden, moeten zelf voor de kosten opdraaien. De beste scholen bevinden zich in de buurt van de grens met Estland. Sedert de onafhankelijkheid in 1991 is het aantal schoolgaande jongeren gehalveerd, van 400.000 naar 200.000. Ook deze massale uitwijking van jongeren ontwricht ieder duurzaam onderwijsbeleid.

Ontmoeting met leden van de commissie voor Economie, Landbouw en Milieu, voorgezeten door de heer Romans NAUDINS

Letland trekt resoluut de kaart van de vrijhandel, maar heeft niet veel ervaring met ondernemerschap. De export van voornamelijk zuivelproducten naar Rusland is wegens de economische sancties gereoriënteerd naar andere afzetmarkten. De Letse lonen liggen lager dan het Europees gemiddelde maar

een aantal knelpuntberoepen – zoals elektriciens, bijvoorbeeld – kunnen twee à drie keer meer verdienen. Vele jongeren kijken uit naar andere Europese landen. Geschoolde werkkrachten en seizoenarbeiders worden geïmporteerd, ongeschoolde arbeiders worden zoveel mogelijk geweerd. Wat de energiebevoorrading betreft, is Letland nog afhankelijk van Russisch gas maar zoekt alternatieven met Turkije en Azerbeidzjan. Verwacht wordt niet dat Rusland de gastoevoer zal afsluiten.

Van links naar rechts : Ivan RIBAKOVŠ, Aldis ADAMOVICS, Janis ADAMSONS, Askolds KĻAVINS, Romans NAUDINS en Armands KRAUZE..

Gedachtewisseling met de voorzitters van de commissies voor Buitenlandse Zaken en voor Defensie, Nationale Veiligheid en Bestrijding van Corruptie

De Letse commissie voor Defensie – die twaalf leden telt, waarvan zeven behoren tot de meerderheid en vijf tot de oppositie – wil al enige tijd naar Brussel komen om de precaire situatie uit te leggen waarin Letland net als de twee andere Baltische staten verkeert. West-Europa heeft meer dan een halve eeuw vrede gekend, maar de situatie kan vlug omslaan zoals de aanhechting van de Krim door Rusland en de patstelling in Oekraïne intussen heeft aangetoond. De crash van vlucht MH13 heeft de publieke opinie in Nederland geschokt en duidelijk gemaakt dat de Europese buurlanden van Rusland indien niet in staat van oorlog toch in staat van hoogste paraatheid

moeten zijn. De gifaanval op de Russische spion Sergeï SKRIPAL en diens dochter in het Verenigd Koninkrijk toont aan dat dergelijke aanvallen overal kunnen gebeuren. Letland heeft uit solidariteit met Londen één Russisch diplomaat en één vertegenwoordiger van Aeroflot uitgewezen. Het feit dat Letland een belangrijke Russischspreekende minderheid telt en Russische dissidenten een toevlucht biedt, is niet van aard om de waakzaamheid ten aanzien van het Kremlin te verlagen. Ook een cyberaanval, zoals buurland Estland er één heeft gekend, behoort tot de mogelijkheden. Desinformatie is een dermate belangrijke bezorgdheid dat het Letse parlement er eerlang een wet over zal stemmen. Er is geen dienstplicht zoals in Estland, miliciens worden via een loterijstelsel uitgekozen, maar in het secundair loopt een proefproject in een tiental scholen waar aandacht wordt geschonken aan veiligheid, tactiek en zelfs eerste-hulp-bij-ongevallen. Er wordt op tweeduizend leerlingen gerekend die kandidaat-politiemannen en –soldaten kunnen worden. Letse troepen zijn actief in Afghanistan en in Mali. In de Baltische staten verdedigen 22 landen de onschendbaarheid van hun grenzen.

Van links naar rechts : Veiko SPOLITIS, Ojars Eriks KALNINS, Ainars LATKOVSKIS, Serge DE RYCK, Krisien VAN VAERENBERGH, Egbert LACHAERT, Hugo BRAUWERS, Jean-Jacques FLAHAUX en PETER DEDECKER